

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КОРОТАЄВ ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 343.9 (477)

**ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР МВС УКРАЇНИ
ЯК СУБ'ЄКТ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

РЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Дніпро – 2026

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Дніпровському державному університеті внутрішніх справ.

Опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Мозоль Станіслав Анатолійович,
Національна академія внутрішніх справ,
проректор;

доктор юридичних наук, професор
Медицький Ігор Богданович,
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
завідувач кафедри правоохоронної діяльності
навчально-наукового юридичного інституту;

доктор юридичних наук, професор
Спільник Сергій Іванович,
Класичний приватний університет,
професор кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики Інституту економіки та права.

Захист відбудеться 25 вересня 2026 р. о 09.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02 у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у загальній бібліотеці Дніпровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, просп. Науки, 26).

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Василь Березняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Конституція України у ч. 14 ст. 92 проголосила, що виключно законами України визначаються засади судової експертизи. Таке положення Основного Закону держави стало основою для розвитку експертних установ як суб'єктів протидії злочинності. Зважаючи на той факт, що органи й установи МВС України є основними суб'єктами правозастосування в країні, Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України постає провідним суб'єктом протидії злочинності серед експертних установ.

Так, за офіційними статистичними даними, у 2022–2025 рр. установи Експертної служби МВС, попри суттєве зростання навантаження, провели майже 1,2 млн судових експертиз і експертних досліджень. За цей період кількість постанов, ухвал і звернень щодо проведення експертних досліджень зросла у 4,4 раза, а ДНК-експертиз – у 5,9 раза. На жаль, не останню роль у такому зростанні відіграє російсько-українська війна.

Юридична наука не може залишатися осторонь проблемних питань, які виникають у кримінологічній діяльності спеціалізованих суб'єктів, особливо в умовах воєнного стану, зокрема вони є предметом досліджень таких учених, як: А. Андрушко, В. Батиргарєєва, В. Березняк, П. Берзін, В. Борисов, А. Вознюк, Є. Гладкова, Б. Головін, О. Гритенко, В. Гришук, Н. Гуторова, С. Денисов, О. Джужа, О. Дудоров, О. Житний, М. Карчевський, І. Козич, Т. Корнякова, О. Литвинов, І. Копотун, І. Медицький, Р. Мовчан, С. Мозоль, О. Олійник, Ю. Орлов, Н. Орловська, В. Павликівський, Є. Письменський, Ю. Пономаренко, С. Спільник, В. Туляков, П. Фріс, С. Харитонов, В. Харченко, О. Храпцов, П. Хряпінський, В. Шаблистий, О. Юнін та ін.

Н. Філіпенко у 2021 р. в м. Харків захистила докторську дисертацію «Кримінологічна діяльність судово-експертних установ України: теорія та практика», проте в ній об'єктивно не враховано особливостей такої діяльності в умовах повномасштабного вторгнення.

Праці вказаних учених стали підґрунтям для проведення дослідження проблеми діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності, особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану, що зумовлює актуальність вибраної теми дослідження, її новизну та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження підготовлене відповідно до: Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019); переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року,

наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні (постанова Кабінету Міністрів України від 30.04.2024 № 476); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11.05.2023 № 273/2023); тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2025–2029 рр., затвердженої наказом МВС України від 21 травня 2024 р. № 326, та тематики науково-дослідної роботи Дніпровського державного університету внутрішніх справ на 2024–2029 рр. «Кримінально-правове та кримінологічне забезпечення протидії злочинності» (державний реєстраційний номер 0123U105015).

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є розроблення теоретичних та прикладних засад діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта запобігання злочинності, а також вироблення на цій основі напрямів удосконалення законодавства та практики його застосування.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких *завдань*:

- описати діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як об'єкта наукового дослідження;
- визначити методологію дослідження діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності;
- встановити особливості нормативно-правового регулювання діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності, в тому числі в умовах воєнного стану;
- визначити взаємодію Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України з іншими суб'єктами протидії злочинності;
- сформулювати наукові засади управління діяльністю Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності;
- вивчити науково-дослідну експертну діяльність в правоохоронних органах зарубіжних країн;
- сформулювати правові основи генерування е-каталогу фрагментів та уламків ракет за наслідками ідентифікаційних експертних проваджень;
- охарактеризувати діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії кримінальним правопорушенням, що зумовлені російською агресією проти України;

– визначити роль Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії загальнокримінальним кримінальним правопорушенням;

– змодельовати діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії кримінальним правопорушенням у період післявоєнної відбудови України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері правового забезпечення експертної діяльності.

Предметом дослідження є Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України як суб'єкт протидії злочинності.

Методи дослідження вибрано з урахуванням об'єкта і предмета роботи. Методологічну основу дисертації становить широкий спектр як загальнонаукових, так і спеціальних методів і прийомів, що дозволяють комплексно підходити до розуміння специфіки діяльності, тенденцій та перспектив. З огляду на мету, предмет та обсяги дослідження основними *методами є діалектичний, системний, формально-логічний, соціологічний, історичний (історико-правовий) та порівняльний*. При цьому в дослідженні пріоритет віддано системному підходу, ретроспективному аналізу і прогнозуванню, що дозволило у «тривимірному контексті» – минуле, теперішнє та майбутнє – досліджувати проблематику з огляду на місце та роль Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України у протидії злочинності. *Діалектичний метод* дав змогу дослідити діяльність державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України у взаємодії з іншими суб'єктами протидії злочинності (підрозділ 2.2, розділ 4). *Метод історико-правового аналізу* дозволив дослідити генезу та сучасний стан наукових досліджень проблем запобігання кримінальним правопорушенням спеціалізованими суб'єктами, визначити методологію (підрозділи 1.1, 1.2). *Системний метод* надав можливість змодельовати діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії кримінальним правопорушенням у період післявоєнної відбудови України (підрозділ 4.2). *Формально-логічний метод* використано під час вивчення нормативно-правового регулювання діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності (розділ 2), *соціологічний метод* – під час вивчення емпіричної бази дослідження (розділ 4). *Порівняльний метод* дозволив вивчити спеціальні питання діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності (підрозділи 3.1–3.3). У дисертації використано й інші методи дослідження.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять: результати вивчення аналітичних матеріалів МВС України, Міністерства юстиції України

щодо провадження експертної діяльності, статистичної звітності Офісу Генерального прокурора про кількість облікованих кримінальних правопорушень, матеріалів Єдиного держаного реєстру судових рішень, опублікованих рішень національних та міжнародних судових організацій, а також під час проведення дослідження було використано багаторічний власний досвід експертної діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень, у якому, зважаючи на умови правового режиму воєнного стану, сформовано цілісну концепцію теоретико-прикладних засад діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності, а також вироблено на цій основі напрями вдосконалення правового забезпечення експертної діяльності в Україні, зокрема:

уперше:

– доведено, що в контексті ст. 438 КК України «Воєнні злочини» ракетна зброя розглядається не просто як технічний засіб, а як засіб ведення війни, предмет та засіб злочину, застосування якого може становити склад воєнного злочину. Хоча зазначена стаття безпосередньо не перелічує види зброї, ракетне озброєння фігурує у справах про воєнні злочини у двох аспектах: 1) заборонений засіб ведення війни – ракетна зброя стає предметом злочину, якщо вона належить до видів, заборонених міжнародними договорами (наприклад, ракети з касетними боєприпасами у певних контекстах або ракети з хімічним зарядом); 2) знаряддя вчинення злочину – найчастіше ракети виступають інструментом для здійснення інших заборонених дій, як-от обстріли цивільних об'єктів або використання зброї невідповідної дії;

– на підставі узагальнення прогнозів щодо протидії злочинності у повоєнний період України та визначення ролі Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України в цих процесах окреслено такі орієнтири цієї діяльності: 1. Запровадження інтегрованих інформаційних систем, що дозволяють не тільки накопичувати та використовувати певну інформацію, але й здійснювати моніторинг поточної ситуації та будувати ймовірні прогнози її розвитку; 2. Налагодження співпраці між урядовими та комерційними організаціями на національному та міжнародному рівнях щодо протидії злочинності та запровадження інтегрованих інформаційних систем та технологій; 3. Запровадження «проактивних» моделей правоохоронної діяльності, спрямованих на завчасне запобігання злочинності; 4. Удосконалення діяльності Експертної служби МВС України щодо ведення обліково-реєстраційної роботи – створення, обробки, адміністрування відповідних криміналістичних обліків та реєстрів, а також розширення

технічних та інтелектуальних можливостей здійснення судово-експертної діяльності;

– аргументовано, що застосування зброї може кваліфікуватися за ст. 438 КК України, якщо воно супроводжується порушенням норм міжнародного гуманітарного права, як-от: 1) невибірковий характер атак – використання ракет або іншої зброї, які не можуть бути спрямовані чітко на конкретну військову ціль, що призводить до ударів по цивільному населенню; 2) напад на цивільні об'єкти – цілеспрямовані удари по житлових будинках, лікарнях, школах, цивільній інфраструктурі; 3) недотримання принципу пропорційності – ситуація, за якої очікувана військова вигода від удару значно менша за шкоду, завдану цивільним особам та майну;

– запропоновано розуміти методологію кримінологічної науки у двох формах: як сукупність пов'язаних один із одним різних методів, способів та інших засобів пізнання та формування кримінально-правових утворень і як предмет вивчення у межах теорії протидії злочинності;

– обґрунтовано необхідність цифровізації та цифрової верифікації доказової бази воєнних злочинів країни-агресора з подальшим її використанням у міжнародних судових інституціях, представлено результати вибухово-технічної експертизи та ідентифікаційних експертних досліджень ракет та іншої зброї за їхніми фрагментами та уламками;

– доведено, що Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України необхідно розглядати не тільки як державну спеціалізовану установу, а й як учасника господарських відносин в сфері діяльності, що характеризується конкуренцією та потребою неперервного розвитку та удосконалення;

удосконалено:

– положення про те, що Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України здійснює три основні функції: 1) спеціалізовану – експертну, оціночну та фахову щодо участі спеціалістів під час проведення огляду місця події, здійснення досудового розслідування та судового розгляду; 2) обліково-реєстраційну – збір та обробку даних, що дозволяють виконувати завдання протидії злочинності; 3) науково-методологічну – теоретичне та практичне удосконалення проведення досліджень та організації судово-експертної діяльності;

– твердження про те, що для діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України слід виокремити дві основні групи нормативно-правових актів за їхньою сферою регулювання: 1) організаційно-розпорядчі – ті, що регулюють питання управління, координації, взаємодії, діловодства, оплати праці та інші, що стосуються діяльності Експертної служби МВС України та взаємовідносин із іншими суб'єктами правовідносин; 2) експертно-процедурні – ті, що

стосуються виключно судово-експертної та оціночної діяльності, її юридичної значущості, тобто підстав і порядку проведення експертиз, повноважень експерта, особливостей використання досліджень у вирішенні правових спорів чи питань притягнення до відповідальності;

дістало подальшого розвитку:

– положення юридичної науки про те, що перспективними напрямками розвитку експертної діяльності є: 1) зв'язки з громадськістю та взаємодія з потенційними замовниками (споживачами) експертних досліджень; 2) наукова та науково-технічна діяльність і співробітництво у сфері обміну досвідом та технологіями;

– твердження про особливу роль та значення Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України в адмініструванні Електронного реєстру геномної інформації людини, здійсненні відбору біологічного матеріалу та проведенні відповідних досліджень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як теоретичну, так і прикладну цінність, можуть бути використані у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальших наукових досліджень проблем протидії кримінальним правопорушенням спеціалізованими суб'єктами;

– *правотворчості* – під час розроблення напрямів удосконалення правового забезпечення експертної діяльності України;

– *правозастосовній діяльності* – під час документування та розслідування передусім злочинів країни-агресора;

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Кримінологія», «Криміналістика» та відповідних спецкурсів.

Особистий внесок здобувача. Дисертація підготовлена її автором самостійно. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, є значний внесок здобувача, зокрема у роботах: Коротаєв В. М., Баранов П. М., Шевченко С. В. Щодо можливості використання методу гемологічної оцінки кольорового каменю в судово-гемологічній експертизі – автором сформульовано мету та частину висновків дослідження; Коротаєв В. М., Баранов П. М., Кірін Р. С., Шевченко С. В. Правові засади експертного забезпечення формування вартості індивідуальних зразків бурштину – автор описав кримінологічну складову незаконного видобутку бурштину; Slyvna O., Korotaiev V., Baranov P. The expert assessment of semi-precious stones (on the example of the pegmatites of the deposits of the Yeliseyevsky ore field) – автор описав методологію дослідження; Baranov P., Korotaiev V., Slyvna O. Features of pricing of amber products in modern conditions – автор сформулював результати дослідження; Кірін Р. С., Коротаєв В. М., Овчаров О. В. Генерування е-каталогу фрагментів та уламків ракет за наслідками

ідентифікаційних експертних проваджень – автор дібрав та проаналізував емпіричний матеріал; Кірін Р. С., Коротаєв В. М., Подольхова О. О. Проблеми методологічного забезпечення судової ІР-експертизи – автором обґрунтовано актуальність дослідження та частину висновків; Denysiuk S., Motyl I., Vartyletska I., Symonenko N., Korotaiev V. Foreign experience in professional development of private detectives – автором показано роль експертних знань у приватній детективній діяльності; Kirin R. S., Baranov P. M., Shevchenko S. V., Korotayev V. M. Method of price formation of amber samples on the basis of gemmological-consumer indicators – автором підібрано та проаналізовано статистичні дані; Kirin R. S., Baranov P. M., Korotaiev V. M., Shevchenko S. V. Algorithm for the Formation of Price Lists for Raw Amber Taking into Account Individual Consumer Characteristics – автором сформульовано методологію дослідження; Kirin R., Korotayev V., Hryshchak S. Theoretical and applied Problems of Identification of Missile and Rocket Weapons of the Aggressor-Country – автором визначено, що експертні провадження щодо воєнних злочинів із використанням ракетної та реактивної зброї мають здійснюватися шляхом проведення щонайменше двох підвидів криміналістичних експертиз – експертизи зброї та вибухово-технічної експертизи; Korotaev V., Belikov A., Pylypenko O., Podkopaev S., Tkachuk O., Shalomov V. Theoretical and practical substantiation for prediction of equivalent dose rate of gamma radiation at the Sukhachivske tailings storage facility I section – автором зібрано емпіричні дані; Kirin R., Korotaiev V., Bondarenko-Berehovych V., Tetiana Reviakina T., Yevsiukov A. Legal framework for the professional selection of forensic experts to ensure impartial judgements – автором показано роль судових експертів у профілактичній діяльності; Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Визначення складових поняття «судово-експертна діяльність» – автором сформульовано висновки; Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Права людини на інтелектуальну власність: історичний спадок України – авторський доробок полягає у постановці проблеми; Коротаєв В. М., Кірін Р. С. Питання атестації судових експертів Експертної служби МВС України – автором сформульовано основні проблеми атестації судових експертів; Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Передатестаційна підготовка судових експертів у системі Експертної служби МВС – автором сформульовано висновки; Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Збройове право: генеза базових джерел – авторський доробок полягає у постановці проблеми; Коротаєв В. М., Кірін Р. С. Перспективи підготовки судових експертів-правників – автором вказано на проблеми вищої освіти; Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Адміністративна відповідальність за порушення прав в ІР-сфері: хронологія напрямів наукових пошуків – автором визначено хронологію напрямів наукових пошуків; Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Кримінально-правове регулювання збройових відносин невійськового характеру – автором вказано на проблеми ст. 263 КК України; Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Поняття та види

академічної експертизи дисертацій – автором окреслено проблеми забезпечення академічної доброчесності; Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Правовий режим вилученої, добровільно зданої і знайденої зброї – автором сформульовано проблеми правового регулювання саме добровільно зданої зброї; Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Право людини на зброю: досвід Європейського Союзу – автором здійснено підбір країн для вивчення; Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Актуальні проблеми дослідження ракетної зброї країни-агресора – автором здійснено постановку проблеми; Коротаєв В. М., Кірін Р. С. Особливості проведення експертних досліджень вибуху гіперзвукової аеробалістичної ракети комплексу «Кинджал» – автором проведено аналіз емпіричної бази; Коротаєв В. М., Кірін Р. С. Кваліфікація воєнних злочинів, пов'язаних із застосуванням ракет Х-31П(ПМ): ідентифікаційні дослідження – автором вказано на проблеми кримінально-правової кваліфікації.

Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам, у дисертаційному дослідженні не використовувалися. Наукові результати та висновки, які виносилися на захист кандидатської дисертації, повторно на захист не виносяться.

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремих її аспектів, одержані узагальнення і висновки були оприлюднені дисертантом на таких всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях та інших заходах: круглому столі, присвяченому 70-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини (м. Київ, 14 грудня 2018 р.); «Актуальні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування» (м. Дніпро, 24 травня 2019 р.); «Теорія та практика судово-експертної діяльності» (Київ, 27 листопада 2019 р.); «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро 13 березня 2020 р.); «Актуальні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування» (м. Дніпро, 29 травня 2020 р.); «Методологія оцінки вартості майнових прав інтелектуальної власності та практичні аспекти її застосування» (м. Київ, 24 вересня 2020 р.); «Глобалізаційні виклики сучасності» (м. Дніпро, 17 червня 2020 р.); «Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу» (м. Дніпро, 27 листопада 2020 р.); «Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів» (м. Дніпро, 25 лютого 2021 р.); «Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи» (м. Київ, 20 травня 2021 р.); «Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів» (м. Кривий Ріг, 28 травня 2021 р.); «Правові засоби протидії злочинам проти основ національної безпеки в умовах військової агресії» (м. Київ 26 травня 2022 р.); «Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності» (м. Кропивницький, 24 березня 2023 р.); «Теорія та практика протидії злочинності у сучасних

умовах» (м. Львів, 3 листопада 2023 р.); «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.); «Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів» (м. Дніпро, 29 лютого 2024 р.).

Публікації. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, висвітлені в 15 статтях, опублікованих у наукових виданнях, визнаних фаховими з юридичних наук, 6 статтях, опублікованих у виданнях, включених до наукометричних баз даних Web of Science Core Collection, Scopus, 19 працях апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з основної частини (вступу, чотирьох розділів, що охоплюють 11 підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 385 сторінок, з яких основного тексту – 321 сторінку. Список використаних джерел налічує 323 найменування і займає 38 сторінок. Додаток розміщено на 6-х сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, сформульовано об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, визначено теоретико-методологічні основи й інформаційну та емпіричну базу, обґрунтовано наукову новизну отриманих результатів, їхнє практичне значення, форми апробації, структуру й обсяг дисертаційної роботи.

Розділ 1 «Методологічні основи дослідження діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності» складається з двох підрозділів, у яких описано діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як об'єкта наукового дослідження та визначено методологію дослідження діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності.

У *підрозділі 1.1 «Діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як об'єкт наукового дослідження»* вказано на те, що Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України (далі – ДНДЕКЦ МВС України) як специфічний суб'єкт у сфері протидії злочинності, що наділений можливостями експертної та науково-дослідної установи, а також адміністратора та володільця криміналістично значущої інформації, з огляду на роль та місце у сфері безпеки потребує комплексного дослідження різних аспектів своєї діяльності. Глобалізаційні зміни, які породжують взаємовплив людей, технологій,

цінностей та ресурсів, вимагають інтеграції державних інституцій у сфери суспільно-економічних відносин, що раніше не були притаманними для них. У цьому контексті ДНДЕКЦ МВС України необхідно розглядати не тільки як державну спеціалізовану установу, а й як учасника господарських відносин у сфері діяльності, що характеризується конкуренцією та потребою невинного розвитку та удосконалення. Такі завдання потребують від дослідження діяльності ДНДЕКЦ МВС України комплексного підходу, що знаходиться на перетині різних галузей знань правової науки та управління.

У підрозділі 1.2 *«Методологія дослідження діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності»* аргументовано, що методологічною основою дослідження діяльності ДНДЕКЦ МВС України є широкий спектр як загальнонаукових, так і спеціальних методів і прийомів, що дозволяють комплексно підходити до розуміння специфіки діяльності, тенденцій та перспектив. З огляду на мету, предмет та обсяги дослідження основними методами є діалектичний, системний, формально-логічний, соціологічний, історичний (історико-правовий) та порівняльний.

Обґрунтовано, що методологію кримінологічної науки запропоновано розуміти у двох формах: як сукупність пов'язаних один із одним різних методів, способів та інших засобів пізнання та формування кримінально-правових утворень і як предмет вивчення у межах теорії протидії злочинності.

Розділ 2 «Нормативно-правове регулювання діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності» складається з трьох підрозділів, у яких встановлено особливості нормативно-правового регулювання діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності, в тому числі в умовах воєнного стану; визначено взаємодію Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України з іншими суб'єктами протидії злочинності; сформульовано наукові засади управління діяльністю Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності.

У підрозділі 2.1 *«Особливості нормативно-правового регулювання діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності»* вказано на те, що системний аналіз норм кримінального, кримінального процесуального законодавства та публікацій, присвячених судово-експертній діяльності та здійсненню таких функцій Експертною службою та ДНДЕКЦ МВС України, дозволяє констатувати належне нормативно-праве регулювання, що надає можливість учасникам таких відносин мати зрозумілі легітимні очікування. Певні проблеми не мають систематичного характеру, часто пов'язані не із

законодавчим регулюванням, а з особливостями фактів і обставин конкретних проваджень та сумлінністю чи добропорядністю учасників провадження.

Чинне законодавство містить достатні механізми для мінімізації використання некоректних (помилкових чи завідомо неправдивих) судових експертиз чи зловживань із боку суб'єктів такої діяльності. Наявність різних видів юридичної відповідальності та процесуальні можливості у вигляді призначення додаткової чи повторної експертизи, зокрема під час судового провадження, не обов'язковість висновку експерта для особи, яка приймає рішення у кримінальному провадженні, визнання висновку експерта недопустимим доказом, допит експерта, можливість надання протилежною стороною свого висновку чи робити зауваження до нього тощо відповідають принципу змагальності та багато в чому залежать від самих обставин справи та компетентності осіб, що представляють відповідних учасників провадження.

У підрозділі 2.2 *«Взаємодія Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України з іншими суб'єктами протидії злочинності»* зазначається, що діяльність ДНДЕКЦ МВС України є багатоаспектною, такою, що органічно включена до системи правоохоронних органів та діяльності суб'єктів протидії злочинності. У сфері протидії злочинності взаємодія ДНДЕКЦ МВС України здійснюється у комунікаційно-діяльнісній та комунікаційній формах, при цьому комунікаційно-діялісна взаємодія з правоохоронними органами має певні особливості, що передбачають наявність координації та чітко визначених посадових осіб, котрі ініціюють взаємодію та відповідають за її організацію.

Доводиться доцільність створення відповідних підрозділів комунікації, що орієнтовані на реалізацію двосторонньої симетричної моделі комунікації, позитивно впливатимуть на взаєморозуміння між замовниками судово-експертних послуг, якість правоохоронної діяльності та правосуддя, а також створення стійкого позитивного ставлення до судово-експертної діяльності та правоохоронних органів і МВС України в цілому. В цьому напрямі також бажаним є розширення зав'язків шляхом підписання договорів (угод, меморандумів) про співпрацю з органами Національної асоціації адвокатів України, юридичними спілками та вищими навчальними закладами.

У підрозділі 2.3 *«Наукові засади управління діяльністю Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності»* вказано на можливість запозичення позитивного досвіду інших учасників такої діяльності. Так, наприклад, Українським науково-дослідним інститутом спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України розроблено перспективні напрями розвитку наукової діяльності інституту на короткостроковий період, що визначається у Стратегії наукового розвитку ІСТЕ СБУ на 2021–2025 роки. Відповідно до цієї стратегії «з метою подальшого розвитку наукового та

науково-технічного потенціалу» формуються відповідні наукові школи (наприклад, «Інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-службової діяльності»). Основні напрями розвитку наукової школи: науково-технічне забезпечення вирішення аналітичних задач обробки неструктурованої інформації; формування інформаційних моделей об'єктів оперативної зацікавленості; теоретико-правові основи застосування інформаційних технологій; правові засади регулювання надання послуг та проведення робіт за допомогою технологій Інтернету речей; визначення правового режиму проєктування та застосування інформаційних технологій (технологій Інтернету речей, електронних комунікацій, штучного інтелекту, робототехніки, «хмарних» технологій, «великих даних») тощо). При цьому «для забезпечення подальшого створення і розвитку наукових шкіл та проведення актуальних досліджень в галузі наукової, науково-технічної, науково-організаційної діяльності в Інституті функціонують основні підрозділи (центри за напрямками діяльності)».

Доведено доцільність не тільки розробки відповідних стратегій розвитку Експертної служби МВС України та її складових елементів – ДНДЕКЦ та НДЕКЦ – на короткострокові періоди, а й запровадження наукових шкіл, що дозволяли б створювати підґрунтя для подальшого удосконалення діяльності та залучати нових спеціалістів у сферу судово-експертних досліджень.

Розділ 3 «Спеціальні питання дослідження діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності» складається з трьох підрозділів, у яких вивчено науково-дослідну експертну діяльність у правоохоронних органах зарубіжних країн; сформульовано правові основи генерування е-каталогу фрагментів та уламків ракет за наслідками ідентифікаційних експертних проваджень; охарактеризовано діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії кримінальним правопорушенням, що зумовлені російською агресією проти України.

У підрозділі 3.1 *«Науково-дослідна експертна діяльність у правоохоронних органах зарубіжних країн»* вивчено відповідне законодавство та практику його застосування, а також доктринальні положення країн, які входять до Європейського Союзу, та інших розвинених країн. Констатовано, що сучасний стан протидії злочинності на міжнародному та національному рівнях у межах кожної країни значною мірою перебуває в залежності від діяльності експертних установ, що забезпечують правоохоронні органи та правосуддя спеціальними знаннями для вирішення конкретних ситуацій та виконання завдань, котрі виходять за рами правової науки. Досвід судово-експертної діяльності країн, що входять або не входять до Європейського Союзу чи пострадянського простору, свідчить про багатоманітність підходів

щодо нормативно-правового регулювання. Деякі моделі на перший погляд можуть здатися непрактичними чи нераціональними, проте з огляду на особливості правових традицій та індивідуальні риси законодавства такі моделі є цілком працездатними і задовольняють потреби судочинства в кожній окремо взятій країні. Суттєві відмінності у підходах вбачаються в тих країнах, що віднесені до англосаксонської системи права, та країнах, що мають власні соціальні, релігійні та правові традиції, котрі відрізняються від континентальної правової системи або ж зумовили формування змішаних систем.

У підрозділі 3.2 *«Правові основи генерування е-каталогу фрагментів та уламків ракет за наслідками ідентифікаційних експертних проваджень»* встановлено, що для умов ідентифікації ракет, які використовувалися як знаряддя воєнного злочину та покликані розкрити ланку «ракета – ракетonoсій – особа, що виконала пуск ракети з ракетonoсія (виконавець злочину) – особа (особи), що віддала наказ про пуск ракети (організатор, пособник)», найбільш важливими критеріями класифікації є ті, що розкривають вид і базування ракетonoсія та ймовірної особи-виконавця, адже точне встановлення останньої, а так само організатора злочину є функціональними повноваженнями військовослужбовців та фахівців ППО (місце базування ракетonoсія, місце пуску ракети), а також служб оборони, безпеки та розвідки (військовий підрозділ ракетonoсіїв, його керівництво та виконавці).

Запропоновано концептуальні засади генерування е-каталогу фрагментів та уламків ракет, в основу якого покладено зовнішнє (видове, типове) та внутрішнє (конструктивне) диференціювання матеріалу доказової бази воєнних злочинів країни-агресора. При цьому практичний досвід ідентифікації таких ракет свідчить про певну відмінність з'ясування її типу залежно від того, чи уразила вона об'єкт внаслідок влучання чи внаслідок її перехоплення ППО. Якщо в першому випадку переважає кількість уламків та невисока якість фрагментів, то у другому ідентифікаційне дослідження полегшується за рахунок більшої кількості фрагментів з високим рівнем ідентифікаційних властивостей.

У підрозділі 3.3 *«Правове забезпечення зберігання та утилізації уламків ракетної зброї як предметів та засобів вчинення воєнних злочинів»* стверджується, що в сучасних умовах уламки ракет містять сукупність міжгалузевих ознак, жодна з яких не має чіткого правового режиму: «трофей», сувенір, предмет незаконного привласнення; об'єкт для фотографування місць падіння із метою подальшого поширення матеріалів сторонніми особами; предмет, що може містити вибухо- та екологічно небезпечні компоненти і речовини; предмет, що може містити ознаки речового доказу воєнного злочину; предмет, що вимагає значних витрат на зберігання та утилізацію.

Встановлено, що ключовими аспектами використання уламків ракет як

доказів, знарядь воєнних кримінальних правопорушень є: ідентифікація зброї; фіксація воєнного злочину; слідчі дії; доказова база для міжнародних судових інституцій; встановлення цілеспрямованості ракетного удару по цивільних об'єктах; аналіз даних траєкторії польоту ракети; встановлення характеру руйнувань, завданих пошкоджень; збір відео- і фотоматеріалів, що засвідчують пропорції, форму та розміри ракети; аналіз матеріалів об'єктивного контролю за допомогою радарів.

Виокремлено загальні та спеціальні положення чинного законодавства, застосування яких щодо зберігання уламків ракет як речових доказів є неможливим або проблематичним: зберігання доказів разом із матеріалами кримінального провадження; зберігання в уповноважених підрозділах правоохоронних органів; поміщення у натурно-довідкових колекціях або експертних установах; зберігання на складах (арсеналах, базах) ЗСУ або відповідних державних підприємств; передача за рішенням слідчого судді, суду торговельному підприємству для реалізації; передача для технологічної переробки або знищення; передача до криміналістичних колекцій експертних установ або заінтересованим особам.

Розділ 4 «Діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії окремим видам кримінальних правопорушень» складається з трьох підрозділів, у яких визначено роль Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії загальнокримінальним кримінальним правопорушенням; змодельовано діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії кримінальним правопорушенням у період післявоєнної відбудови України.

У підрозділі 4.1 *«Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України як суб'єкт протидії кримінальним правопорушенням, що зумовлені російською агресією проти України»* стверджується, що тільки ДНДЕКЦ МВС України забезпечує проведення 33 видів судових експертиз, при цьому разом із територіальними НДЕКЦ Експертна служба МВС України виконує майже всі види експертиз, за винятком військової. Особлива роль та значення ДНДЕКЦ МВС України полягає в адмініструванні Електронного реєстру геномної інформації людини, здійсненні відбору біологічного матеріалу та проведенні відповідних досліджень. З огляду на тенденції розвитку ДНДЕКЦ МВС України вбачається доцільним спрямування до розширення сфери судово-експертних досліджень. У цьому сенсі освоєння проведення військової експертизи мало б позитивний поштовх стосовно як розвитку Експертної служби МВС України, так і забезпечення правосуддя якісною судово-експертною діяльністю.

У підрозділі 4.2 *«Державний науково-дослідний експертно-*

криміналістичний центр МВС України як суб'єкт протидії загальнокримінальним кримінальним правопорушенням» зазначається, що напрями підвищення ефективності такої діяльності належать до сфери техніко-технологічних рішень, процедур та компетентності суб'єктів, залучених до цієї діяльності. На всіх ланках управлінських рішень щодо цієї діяльності суттєва роль належить ДНДЕКЦ МВС України як керівній структурі Експертної служби МВС України. Звісно, питання удосконалення такої діяльності досить значні за обсягами та мають специфіку, проте результати проведеного дослідження дозволяють виділити напрями-орієнтири, котрі дадуть змогу рухатися до підвищення її ефективності. Спираючись на проведене дослідження, до них віднесено такі:

1. Моніторинг науково-технічних розробок і передового досвіду з наявними простими процедурами їх перевірки та адаптації і впровадження відповідно до реалій протидії злочинності;
2. Простота процедур використання, збору (одержання) та обробки інформації або об'єктів обліку;
3. Якісна двостороння комунікація між суб'єктами такої діяльності, що передбачає інформування, роз'яснення, обмін пропозиціями та рекомендаціями тощо;
4. Запровадження в процес підготовки та навчання діючих та потенційних співробітників правоохоронних органів матеріалів, що стосуються кримінальної (криміналістичної) реєстрації і використання можливостей криміналістичних обліків та інших інформаційних ресурсів в діяльності правоохоронних органів та протидії злочинності.

У підрозділі 4.3 *«Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України як суб'єкт протидії кримінальним правопорушенням у період післявоєнної відбудови України»* на підставі узагальнення прогнозів щодо протидії злочинності у повоєнний період України та визначення ролі Експертної служби МВС України в таких процесах окреслено певні орієнтири, на які бажано спрямовувати зусилля. До них віднесено такі:

- 1 Запровадження інтегрованих інформаційних систем, що дозволяють не тільки накопичувати та використовувати певну інформацію, але й здійснювати моніторинг поточної ситуації та будувати ймовірні прогнози її розвитку;
2. Налагодження співпраці між урядовими та комерційними організаціями на національному та міжнародному рівнях щодо протидії злочинності та запровадження інтегрованих інформаційних систем та технологій;
3. Запровадження «проактивних» моделей правоохоронної діяльності, спрямованих на завчасне запобігання злочинності;
4. Удосконалення діяльності Експертної служби МВС України щодо

ведення обліково-реєстраційної роботи – створення, обробки, адміністрування відповідних криміналістичних обліків та реєстрів, а також розширення технічних та інтелектуальних можливостей здійснення судово-експертної діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове вирішення наукової проблеми – розроблено теоретичні та прикладні засади діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності, а також вироблено на цій основі напрями удосконалення законодавства та практики його застосування.

1. Особливість правового статусу, ролі та функцій у системі органів державної влади та правопорядку, включеність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта запобігання злочинності у сферу реєстраційної, судово-експертної, оціночної, науково-дослідної діяльності та господарських відносин вимагає поміркованості та відповідальності в питаннях управління та компетентності персоналу на всіх структурних ланках цієї установи. Без належного наукового підґрунтя досягнути якісних результатів діяльності ДНДЕКЦ МВС України в сучасних умовах є по суті нездійсненним завданням. Саме такі умови та чинники вимагають всебічного, комплексного дослідження діяльності ДНДЕКЦ МВС України та суспільних відносин, учасниками яких є ця установа загалом та її персонал зокрема.

2. ДНДЕКЦ МВС України, як специфічний суб'єкт у сфері протидії злочинності, що наділений можливостями експертної та науково-дослідної установи, а також адміністратора та володільця криміналістично значущої інформації, з огляду на роль та місце у сфері безпеки потребує комплексного дослідження різних аспектів своєї діяльності. Глобалізаційні зміни, які породжують взаємовплив людей, технологій, цінностей та ресурсів, вимагають інтеграції державних інституцій у сфері суспільно-економічних відносин, що раніше не були притаманними для них. У цьому контексті ДНДЕКЦ МВС України необхідно розглядати не тільки як державну спеціалізовану установу, а й як учасника господарських відносин у сфері діяльності, що характеризується конкуренцією та потребою невинного розвитку та удосконалення. Такі завдання потребують від дослідження діяльності ДНДЕКЦ МВС України комплексного підходу, що знаходиться на перетині різних галузей знань правової науки та управління.

3. ДНДЕКЦ МВС України, як структурний елемент системи МВС

України зі значними функціями, котрі не обмежуються суто судово-експертною діяльністю, по суті інтегрований у процеси, що притаманні для всіх моделей правоохоронної (поліцейської) діяльності. У цьому контексті слід вказати на те, що ДНДЕКЦ МВС України також включений у реєстраційну й облікову роботу та діяльність із адміністрування окремих інформаційних ресурсів та баз даних, а також здійснює науково-методологічний пошук щодо удосконалення проведення досліджень та організації судово-експертної діяльності.

4. Складність і багатоаспектність функцій та завдань ДНДЕКЦ МВС України вимагають різнопланового дослідження. Так, ДНДЕКЦ МВС України одночасно перебуває в різних «формах буття», які можуть конкурувати, а іноді, на перший погляд, і не узгоджуватись одна з одною. Це можна побачити на прикладі того, що як структурний елемент Експертної служби МВС України чи елемент, що перебуває у віданні та підпорядкуванні МВС України, така установа та її співробітники можуть бути зацікавлені у «пріоритетності» або «орієнтованості» своїх дій на цілі та завдання, що притаманні правоохоронній системі чи державним органам, проте як суб'єкт судово-експертної діяльності повинні мати об'єктивність та безсторонність, що виключає будь-які сумніви щодо упередженості під час проведення відповідних досліджень. Крім того, цю установу можна розглядати як складну управлінську систему, що одночасно є частиною більших систем, котрі включені до державно-правових процесів у сфері правопорядку та безпеки. Також не можна оминати те, що сфера господарської діяльності (а ринок експертних та оціночних послуг можна віднести до такої діяльності) є конкурентним середовищем із наявним суперництвом, що може мати такі негативні форми, як зловживання чи правопорушення.

5. Методологічною основою дослідження діяльності ДНДЕКЦ МВС України є широкий спектр як загальнонаукових, так і спеціальних методів і прийомів, що дозволяють комплексно підходити до розуміння специфіки діяльності, тенденцій та перспектив. З огляду на мету, предмет та обсяги дослідження основними методами є діалектичний, системний, формально-логічний, соціологічний, історичний (історико-правовий) та порівняльний.

6. Експертною службою МВС України, елементом якої є ДНДЕКЦ МВС України та територіальні НДЕКЦ, здійснюються три основні функції, які умовно можна назвати як:

1) спеціалізована – експертна, оціночна та фахова щодо участі спеціалістів під час проведення огляду місця події, здійснення досудового розслідування та судового розгляду;

2) обліково-реєстраційна – збір та обробка даних, що дозволяють виконувати завдання протидії злочинності;

3) науково-методологічна – теоретичне та практичне удосконалення

проведення досліджень та організації судово-експертної діяльності.

Узагальнюючи систематизацію нормативно-правових актів у поєднанні з вищевказаними трьома основними функціями, можна виокремити дві основні групи нормативно-правових актів за їхньою сферою регулювання:

1) організаційно-розпорядчі – ті, що регулюють питання управління, координації, взаємодії, діловодства, оплати праці та інші, що стосуються діяльності Експертної служби МВС України та взаємовідносин із іншими суб'єктами правовідносин;

2) експертно-процедурні – ті, що стосуються виключно судово-експертної та оціночної діяльності, її юридичної значущості, тобто підстав і порядку проведення експертиз, повноважень експерта, особливостей використання досліджень у вирішенні правових спорів чи питань притягнення до відповідальності тощо.

7. Чинне законодавство містить достатні механізми для мінімізації використання некоректних (помилкових чи завідомо неправдивих) судових експертиз чи зловживань із боку суб'єктів такої діяльності. Наявність різних видів юридичної відповідальності та процесуальні можливості у вигляді призначення додаткової чи повторної експертизи, зокрема під час судового провадження, не обов'язковість висновку експерта для особи, яка приймає рішення у кримінальному провадженні, визнання висновку експерта недопустимим доказом, допит експерта, можливість надання протилежною стороною свого висновку чи робити зауваження до нього тощо відповідають принципу змагальності та багато в чому залежать від обставин справи та компетентності осіб, що представляють відповідних учасників провадження.

8. Для узагальнення та спрощення наявних форм взаємодії ДНДЕКЦ МВС України з іншими суб'єктами протидії злочинності та учасниками правовідносин у дослідженні виділяються дві форми: «комунікаційно-діяльнісна», під якою розуміється взаємний зв'язок між окремими суб'єктами, що зумовлює обов'язкову зміну та узгодження поведінки таких взаємодіючих суб'єктів, та «комунікаційна», під час якої такий зв'язок полягає лише в обміні інформацією, тобто відомостями або даними, що інформують сторони про щось або задовольняють їхні потреби, та не вимагає подальшого узгодження дій таких суб'єктів. Перша форма взаємодії має місце при проведенні та плануванні спільних дій та заходів, як-от: огляд місця події слідчо-оперативною групою, затримання на гарячому, реалізація тактичних комбінацій, забезпечення правопорядку на певній території у зв'язку зі зміною оперативної ситуації тощо. Друга форма полягає у «споживанні» за відповідним запитом інформації, що є у володінні чи розпорядженні іншого учасника відносин або може бути створена ним. Отже, такий поділ дозволяє охопити всі форми взаємодії в широкому розумінні – від надання та отримання послуги як замовника та споживача до спільних узгоджених дій будь-якого

територіального та часового масштабу. Також слід констатувати те, що діяльність ДНДЕКЦ МВС України є багатоаспектною, органічно включеною до системи правоохоронних органів та діяльності суб'єктів протидії злочинності. У сфері протидії злочинності взаємодія ДНДЕКЦ МВС України здійснюється у комунікаційно-діяльнісній та комунікаційній формах, при цьому комунікаційно-діялісна взаємодія з правоохоронними органами має певні особливості, що передбачають наявність координації та чітко визначених посадових осіб, котрі ініціюють взаємодію та відповідають за її організацію.

9. Під час дослідження наукових засад управління діяльністю ДНДЕКЦ МВС України, наявної термінології та розуміння понять «суб'єкт управління» й «об'єкт управління» акцентовано на тому, що в управлінні переважає думка, що об'єктом можуть бути людина або групи (спільноти) людей, проте у правовідносинах людина виступає виключно як суб'єкт, котрий вступає у відносини з іншими такими самими суб'єктами з приводу об'єкта, отже, об'єктом управління може виступати не людина, а лише її поведінка, на яку здійснюється вплив.

Із метою недопущення некоректного тлумачення сутності та процесів управління або зловживань у цій сфері під об'єктом управління варто розуміти не людей або їхні групи, а лише їхню поведінку, на яку здійснюється управлінський вплив в межах правил та за наявності взаємних прав та обов'язків. Управління системами (чи підсистемами), а саме в цьому полягає управління організацією або державним органом, можна розглядати як сферу підвищеного взаємозв'язку, впливу та комунікації, що орієнтовані на виконання певних функцій та досягнення прийнятного для всіх результату. Такі взаємовідносини виникають між наділеними певними повноваженнями та підпорядкованими суб'єктами і полягають у здійсненні цілеспрямованого впливу на поведінку елементів та стан системи шляхом узгоджених дій та комунікації, яка складає основну частину таких відносин. Зазначені відносини можуть мати, наприклад, керівний чи підпорядкований характер, але «суб'єктність» у цьому разі жодною мірою не втрачається та не перетворюється на «об'єктність». Саме такий підхід може позитивно сприяти налагодженню співпраці між різними ланками та елементами керованої соціальної системи та формуванню сприятливого мікроклімату у колективі співробітників як співучасників процесу досягнення спільної мети чи виконання функцій.

Під час управління діяльністю варто розглядати ДНДЕКЦ МВС України не тільки як структурний елемент Експертної служби МВС України чи елемент, що перебуває у віданні та підпорядкуванні МВС України, а й як окремий самостійний учасник взаємовідносин у сфері судово-експертної діяльності, який складається з певних структурних ланок, котрі потребують управління, і перебуває у певному середовищі, що характеризується наявністю

конкуренції.

10. ДНДЕКЦ МВС України, як головний підрозділ Експертної служби МВС України, «здійснює організаційно-управлінське та науково-методичне забезпечення судово-експертної діяльності підрозділів Експертної служби МВС», «організовує роботу Експертно-кваліфікаційної комісії МВС з проведення атестації, присвоєння особам та позбавлення осіб кваліфікації судового експерта і кваліфікаційних класів судового експерта та видає відповідні свідоцтва», а також має певні повноваження щодо нормотворчої діяльності та перерозподілу коштів і майна, що використовуються під час судово-експертної та організаційної діяльності Експертної служби МВС України. Вказане дозволяє констатувати належну організаційну побудову як системи суб'єкта судово-експертної діяльності та можливості управління Експертною службою МВС України.

Окреслено окремі проблемні питання щодо організації діяльності цієї служби, що констатувалися як у теоретичній, так і нормотворчій площині. До таких зазвичай відносять брак фінансування, проблеми методичного та кадрового забезпечення, а також недоліки правового регулювання тощо. Вирішення зазначених питань вимагає комплексного та поміркованого підходу з боку як держави, так і керівників відповідних ланок та підсистем МВС України. Незважаючи на те, що ДНДЕКЦ МВС України забезпечується фінансуванням та «завантаженістю» за рахунок держави, це не позбавляє його необхідності враховувати особливості сучасної сфери судово-експертної діяльності та тенденції її розвитку. В цьому сенсі вважаємо за необхідне звернути увагу на два такі напрями:

1) зв'язки з громадськістю та взаємодія з потенційними замовниками (споживачами) експертних досліджень;

2) наукова та науково-технічна діяльність і співробітництво у сфері обміну досвідом та технологіями.

У цьому сенсі вбачаємо доцільним не тільки розробляти відповідні стратегії розвитку Експертної служби МВС України та ДНДЕКЦ МВС України на короткострокові періоди, а й запроваджувати наукові школи, що дозволяли б створювати підґрунтя для подальшого удосконалення діяльності та залучення нових спеціалістів у сферу судово-експертних досліджень.

11. Аргументовано, що для умов ідентифікації ракет, які використовувалися як знаряддя воєнного злочину та покликані розкрити ланку «ракета – ракетonosій – особа, яка виконала пуск ракети з ракетonosія (виконавець злочину) – особа (особи), яка віддала наказ про пуск ракети (організатор, пособник)», найбільш важливими критеріями класифікації є ті, що розкривають вид і базування ракетonosія та ймовірної особи-виконавця, адже точне встановлення останньої, а так само організатора злочину є функціональними повноваженнями військовослужбовців та фахівців ППО

(місце базування ракетносія, місце пуску ракети), а також служб оборони, безпеки та розвідки (військовий підрозділ ракетносіїв, його керівництво та виконавці). Обґрунтовано необхідність цифровізації та цифрової верифікації доказової бази воєнних злочинів країни-агресора з подальшим її використанням у міжнародних судових інституціях, представлено результати вибухово-технічної експертизи та ідентифікаційних експертних досліджень ракет за їхніми фрагментами та уламками.

12. Запропоновано концептуальні засади генерування е-каталогу фрагментів та уламків ракет, в основу якого покладено зовнішнє (видове, типове) та внутрішнє (конструктивне) диференціювання матеріалу доказової бази воєнних злочинів країни-агресора. При цьому практичний досвід ідентифікації таких ракет свідчить про певну відмінність з'ясування її типу залежно від того, чи уразила вона об'єкт внаслідок влучання чи внаслідок її перехоплення ППО. Якщо в першому випадку переважає кількість уламків та невисока якість фрагментів, то у другому ідентифікаційне дослідження полегшується за рахунок більшої кількості фрагментів з високим рівнем ідентифікаційних властивостей.

Обґрунтовано необхідність генерування е-каталогу фрагментів та уламків ракет, за якими проводиться їх ідентифікація, з метою використання доказів воєнних злочинів РФ проти України у міжнародному трибуналі, а також використання ракет та їхніх компонентів із інших країн. При цьому каталог має два основні рівні диференціації його змісту: а) зовнішній – відповідно до нього класифікується ймовірний ракетний комплекс та його склад (тип ракети та базування ракетносія); б) внутрішній – інформація про фрагменти та уламки ракети відбувається відповідно до певної її конструктивної складової, яка була виявлена на місці ураження та пройшла попередню експертну ідентифікацію на підставі наявної інформації та уявлення фахівця про устрій ракети загалом та конкретного типу та/чи класу, що стала предметом дослідження.

13. Встановлено, що в контексті ст. 438 КК України «Воєнні злочини» ракетна зброя розглядається не просто як технічний засіб, а як засіб ведення війни, предмет та засіб злочину, застосування якого може становити склад воєнного злочину. Хоча зазначена стаття безпосередньо не перелічує види зброї, ракетне озброєння фігурує у справах про воєнні злочини у двох аспектах: 1) заборонений засіб ведення війни – ракетна зброя стає предметом злочину, якщо вона належить до видів, заборонених міжнародними договорами (наприклад, ракети з касетними боєприпасами у певних контекстах або ракети з хімічним зарядом); 2) знаряддя вчинення злочину – найчастіше ракети виступають інструментом для здійснення інших заборонених дій, як-от обстріли цивільних об'єктів або використання зброї невибіркової дії.

Аргументовано, що застосування ракетної зброї може кваліфікуватися за ст. 438 КК України, якщо воно супроводжується порушенням міжнародного гуманітарного права, як-от: 1) невибірковий характер атак – використання ракет або іншої зброї, які не можуть бути спрямовані чітко на конкретну військову ціль, що призводить до ударів по цивільному населенню; 2) напад на цивільні об'єкти – цілеспрямовані удари по житлових будинках, лікарнях, школах, цивільній інфраструктурі; 3) недотримання принципу пропорційності – ситуація, за якої очікувана військова вигода від удару значно менша за шкоду, завдану цивільним особам та майну.

Запропоновано внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 19.11.2012 № 1104 шляхом посилення на постанову Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1107 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 03.02.2021 № 77), якою затверджені Порядок видачі дозволів та Перелік видів робіт підвищеної небезпеки, у зв'язку зі втратою чинності постанови Кабінету Міністрів України від 20.06.1995 № 440, якою був затверджений Порядок одержання дозволу на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 405.

Запропоновано доповнити розділ XLVI «Кримінальні правопорушення, вчинені в особливий період, зокрема в умовах воєнного стану, із застосуванням озброєння, військової та спеціальної техніки» Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 27.04.2020 № 357, пунктом 5 такого змісту: «Запросити фахівців територіального підрозділу Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС та судово-медичного експерта».

Визначаючи місце та роль ДНДЕКЦ МВС України щодо протидії кримінальним правопорушенням, що зумовлені російською агресією проти України, слід звернути увагу на те, що більшість таких кримінальних проваджень не перебуває в провадженні слідчих органів Національної поліції України. Згідно з правилами підслідності, передбаченими ст. 216 КПК України, основна частина таких проваджень підслідна слідчим органам безпеки (Службі безпеки України), а отже, проведення судових експертиз доручається установам (експертній службі), що перебувають у віданні Служби безпеки України та здійснюють судово-експертне забезпечення діяльності її підрозділів та органів. Проте ДНДЕКЦ МВС України відіграє суттєву роль у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень такої категорії, особливо в світлі законодавства, що визначає правові засади обробки геномної

інформації людини.

14. Сьогодні тільки ДНДЕКЦ МВС України забезпечує проведення 33 видів судових експертиз, при цьому разом із територіальними НДЕКЦ Експертна служба МВС України виконує майже всі види експертиз, за винятком військової. Особлива роль та значення ДНДЕКЦ МВС України полягає в адмініструванні Електронного реєстру геномної інформації людини, здійсненні відбору біологічного матеріалу та проведенні відповідних досліджень. З огляду на тенденції розвитку ДНДЕКЦ МВС України вбачається доцільним спрямування до розширення сфери судово-експертних досліджень. У цьому сенсі освоєння проведення військової експертизи мало б позитивний поштовх стосовно як розвитку Експертної служби МВС України, так і забезпечення правосуддя якісною судово-експертною діяльністю.

Незважаючи на невпинний розвиток Експертної служби МВС України та її суттєву роль у протидії загальнокримінальній злочинності, фахівці виділяють низку проблемних питань, що потребують поміркованого підходу та удосконалення. З-поміж них слід назвати недостатнє забезпечення відповідних судових та правоохоронних органів інформацією про існування окремих методик та взагалі про можливість судових експертиз, а також значну тривалість строків окремих експертних досліджень, що негативно впливає на проведення досудового слідства в аспекті дотримання граничних строків його проведення, котрі визначені Кримінальним процесуальним кодексом України.

15. Зважаючи на слухність напрацювань та пропозицій щодо техніко-технологічних рішень, що дозволяють оптимізувати організаційні та дослідницькі процеси, вважаємо за необхідне визнати те, що технологічні та ресурсні заходи удосконалення мають свою межу, котра пов'язана з фізичними обмеженнями та розумовими можливостями людини. Людина, незалежно від використовуваних технічних пристроїв та технологій, має свою максимальну «пропускну здатність» якісного опрацювання інформації та об'єктів дослідження. Слід наголосити, що якість проведення експертних досліджень перебуває на першому місці, оскільки від них дуже часто залежить вирішення правових ситуацій по суті.

Вирішити питання оптимізації строків проведення досліджень можна переважно за рахунок розширення кількості персоналу, що залучається до їх проведення, та підвищення його компетентності в питаннях, котрі підлягають дослідженню.

16. Щодо кримінальної (криміналістичної) реєстрації та ведення криміналістичних обліків, то аналіз науково-практичних публікацій та чинного законодавства дозволяє дійти висновку про динамічність та багатоаспектність такої діяльності. Її ефективність залежить від якості взаємодії на основних ланках діяльності, що стосуються використання та накопичення певної інформації та об'єктів. Такими ланками є, по-перше, користувач або запитувач

(співробітник правоохоронного органу, наприклад, слідчий, оперуповноважений) – адміністратор (розпорядник) інформаційного ресурсу або об'єктів обліку щодо отримання відомостей для вирішення практичних завдань правоохоронної діяльності загалом і кримінального провадження чи оперативно-розшукової діяльності зокрема. По-друге, суб'єкт безпосереднього отримання (збирання) – суб'єкт обробки (управління відповідним ресурсом) щодо накопичення, систематизації, зберігання, створення можливості для використання, захисту від неправомірного втручання тощо та інших питань, пов'язаних із функціонуванням відповідного обліку. Напрями підвищення ефективності такої діяльності належать до сфери техніко-технологічних рішень, процедур та компетентності суб'єктів, залучених до цієї діяльності. На всіх ланках управлінських рішень щодо цієї діяльності суттєва роль належить ДНДЕКЦ МВС України як керівній структурі Експертної служби МВС України. Результати проведеного дослідження дозволяють виділити напрями-орієнтири, котрі дадуть змогу рухатися до підвищення її ефективності. До них належать такі:

1) моніторинг науково-технічних розробок і передового досвіду з наявними простими процедурами їх перевірки та адаптації і впровадження відповідно до реалій протидії злочинності;

2) простота процедур використання, збору (одержання) та обробки інформації або об'єктів обліку;

3) якісна двостороння комунікація між суб'єктами такої діяльності, що передбачає інформування, роз'яснення, обмін пропозиціями та рекомендаціями тощо;

4) запровадження в процес підготовки та навчання діючих та потенційних співробітників правоохоронних органів матеріалів, що стосуються кримінальної (криміналістичної) реєстрації і використання можливостей криміналістичних обліків та інших інформаційних ресурсів в діяльності правоохоронних органів та протидії злочинності.

Звичайно, етап збройної агресії та військові дії в Україні є тимчасовим явищем, після якого настане час післявоєнної відбудови України та налагодження суспільно-економічних відносин. Такий період буде вимагати не меншої консолідації всіх соціальних, господарських та державних інституцій та суспільства загалом. Від поміркованості, компетентності та відповідальності за свої дії та їхні наслідки залежить не тільки майбутній добробут держави та суспільства, а й стан захищеності та відновлення порушених законних прав та свобод.

17. Доведено, що основними напрямками післявоєнної відбудови буде, по-перше, відновлення порушених прав та свобод і суспільно-економічних відносин, тобто відшкодування шкоди, відновлення господарської діяльності, притягнення до відповідальності винних у скоєнні кримінальних

правопорушень, що зумовлені збройною агресією та військовими діями, налагодження діяльності інституцій державного та місцевого управління тощо. По-друге, забезпечення стану правопорядку та протидії злочинності в післявоєнних умовах, що супроводжуватимуться стрімкими міграційними та соціально-економічними процесами, а також наслідками військових дій та їхнім впливом на особистісні характеристики окремих осіб. Це може виражатися у зростанні незаконного обігу зброї та боєприпасів, а також кількості кримінальних правопорушень, що посягають на життя та здоров'я особи чи пов'язані з іншими насильницькими неправомірними діями. У цьому контексті роль Експертної служби МВС України є беззаперечною, оскільки ведення криміналістичних обліків та експертна діяльність, що є її основними повноваженнями, можуть забезпечити результативність діяльності не тільки правоохоронних та судових органів, а й інших господарських, соціальних та державних інституцій. Сьогодні Експертна служба МВС України та її складові – ДНДЕКЦ МВС України та територіальні НДЕКЦ – мають потенціал, що його може бути ефективно використано у повоєнний період України для забезпечення процесів, пов'язаних із відшкодуванням шкоди та налагодженням господарських відносин на території країни.

18. Узагальнення прогнозів щодо протидії злочинності у повоєнний період України та визначення ролі Експертної служби МВС України в таких процесах дозволяє окреслити певні орієнтири, на які бажано спрямовувати зусилля. До них слід віднести:

1) запровадження інтегрованих інформаційних систем, що дозволяють не тільки накопичувати та використовувати певну інформацію, але й здійснювати моніторинг поточної ситуації та будувати ймовірні прогнози її розвитку;

2) налагодження співпраці між урядовими та комерційними організаціями на національному та міжнародному рівнях щодо протидії злочинності та запровадження інтегрованих інформаційних систем та технологій;

3) запровадження «проактивних» моделей правоохоронної діяльності, спрямованих на завчасне запобігання злочинності;

4) удосконалення діяльності Експертної служби МВС України щодо ведення обліково-реєстраційної роботи – створення, обробки, адміністрування відповідних криміналістичних обліків та реєстрів, а також розширення технічних та інтелектуальних можливостей здійснення судово-експертної діяльності.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у фахових виданнях України категорії «Б»:

1. Коротаєв В. Н. Агрессия как категория международного уголовного права. *Право и закон : международный научно-практический журнал*. Бишкек, 2019. № 4. С. 88–93.
2. Коротаєв В. До питання про правову природу довічного позбавлення волі. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С. 134–140.
3. Коротаєв В. Окремі питання кримінально-правового забезпечення банківської та комерційної таємниці. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 6. Т. 1. С. 231–236.
4. Коротаєв В. М., Баранов П. М., Шевченко С. В. Щодо можливості використання методу гемологічної оцінки кольорового каменю в судово-гемологічній експертизі. *Криміналістичний вісник*. 2020. № 2 (34). С. 38–46.
5. Коротаєв В. М., Баранов П. М., Кірін Р. С., Шевченко С. В. Правові засади експертного забезпечення формування вартості індивідуальних зразків бурштину. *Криміналістичний вісник*. 2021. № 2 (36). С. 44–59.
6. Slyvna O., Korotaiev V., Baranov P. The expert assessment of semi-precious stones (on the example of the pegmatites of the deposits of the Yeliseyevsky ore field). *Криміналістичний вісник*. 2022. № 2 (38). С. 60–86.
7. Baranov P., Korotaiev V., Slyvna O. Features of pricing of amber products in modern conditions. *Криміналістичний вісник*. 2023. № 2 (40). С. 68–87.
8. Коротаєв В. М. Окремі проблемні питання легітимності висновку експерта у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 412–415. URL : https://lsej.org.ua/2_2024/108.pdf.
9. Коротаєв В. М. Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України в системі суб'єктів протидії злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 616–620. URL : https://lsej.org.ua/4_2024/148.pdf.
10. Коротаєв В. М. Окремі питання управління діяльністю Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 446–449. URL : https://lsej.org.ua/5_2024/112.pdf.
11. Коротаєв В. М. Роль Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України у протидії кримінальним правопорушенням, що зумовлені російською агресією проти України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 336–340. URL : https://lsej.org.ua/6_2024/85.pdf.

12. Кірін Р. С., Коротаєв В. М., Овчаров О. В. Генерування е-каталогу фрагментів та уламків ракет за наслідками ідентифікаційних експертних проваджень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 84. Ч. 4. С. 61–81.

13. Коротаєв В. М. Окремі питання діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України щодо протидії загальнокримінальній злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 414–418. URL : https://lsej.org.ua/7_2024/102.pdf.

14. Коротаєв В. М. Окремі питання правового регулювання діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 1 (128). С. 342–349.

15. Кірін Р. С., Коротаєв В. М., Подольхова О. О. Проблеми методологічного забезпечення судової ІР-експертизи. *Національні інтереси України*. 2025. № 3 (8). С. 602–619.

*Статті в періодичних наукових виданнях,
що індексуються БД Scopus та Web of Science:*

16. Denysiuk S., Motyl I., Vartyletska I., Symonenko N., Korotaiev V. Foreign experience in professional development of private detectives. *Cuestiones Políticas*. 2020. Vol. 38. No. Especial (2da parte). P. 536–548. DOI : <https://doi.org/10.46398/cuestpol.382e.40>.

17. Kirin R. S., Baranov P. M., Shevchenko S. V., Korotayev V. M. Method of price formation of amber samples on the basis of gemmological-consumer indicators. *Journal of geology, geography and geoecology*. 2022. Vol. 31. No. 2. P. 321–332. DOI : <https://doi.org/10.15421/112230>.

18. Kirin R. S., Baranov P. M., Korotaiev V. M., Shevchenko S. V. Algorithm for the Formation of Price Lists for Raw Amber Taking into Account Individual Consumer Characteristics. *Науковий вісник Національного гірничого університету*. 2023. № 1. P. 20–25. DOI : <https://doi.org/10.33271/nvngu/2023-1/020>.

19. Kirin R., Korotayev V., Hryshchak S. Theoretical and applied Problems of Identification of Missile and Rocket Weapons of the Aggressor-Country. *Slovak international scientific journal*. 2023. No. 72. P. 88–95. DOI : <https://doi.org/10.5281/zenodo.8017178>.

20. Korotaev V., Belikov A., Pylypenko O., Podkopaev S., Tkachuk O., Shalomov V. Theoretical and practical substantiation for prediction of equivalent dose rate of gamma radiation at the Sukhachivske tailings storage facility I section. *Technology Audit and Production Reserves*. 2024. Vol. 6. No. 2 (80). P. 16–27. DOI : <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2024.319636>.

21. Kirin R., Korotaiev V., Bondarenko-Berehovych V., Reviakina T., Yevsiukov A. Legal framework for the professional selection of forensic experts to ensure impartial judgements. *Journal of law and political sciences*. 2025. Vol. 46/2. Special issue. P. 169–186. DOI : <https://doi.org/10.5281/zenodo.17069853>.

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

22. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Визначення складових поняття «судово-експертна діяльність». *Science and society : Proceedings of the 9th International conference* (Hamilton, Canada, February 1, 2019). Hamilton : Accent Graphics Communications & Publishing, 2019. P. 145–153.

23. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Права людини на інтелектуальну власність: історичний спадок України. *Збірник тез круглого столу, присвяченого 70-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини : зб. тез* (м. Київ, 14 груд. 2018 р.). Київ : ДНДІ МВС України, 2018. С. 74–77.

24. Коротаєв В. М., Кірін Р. С. Питання атестації судових експертів Експертної служби МВС України. *Актуальні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : матеріали наук.-практ. семінару* (м. Дніпро, 24 трав. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. С. 3–5.

25. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Передатестаційна підготовка судових експертів у системі Експертної служби МВС. *Теорія та практика судово-експертної діяльності : матеріали VIII міжвідом. наук.-практ. конф.* (Київ, 27 лист. 2019 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 182–186.

26. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Збройове право: генеза базових джерел. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (13 бер. 2020 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 284–287.

27. Коротаєв В. М., Кірін Р. С. Перспективи підготовки судових експертів-правників. *Актуальні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : матеріали наук.-практ. семінару* (м. Дніпро, 29 трав. 2020 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 3–6.

28. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Адміністративна відповідальність за порушення прав в ІР-сфері: хронологія напрямів наукових пошуків. *Методологія оцінки вартості майнових прав інтелектуальної власності та практичні аспекти її застосування : зб. наук. праць III Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 24 вер. 2020 р.). Київ : НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, 2020. С. 98–108.

29. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Кримінально-правове регулювання збройових відносин невійськового характеру. *Глобалізаційні виклики сучасності : матеріали регіонал. наук.-практ. семінару* (м. Дніпро, 17 черв. 2020). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 20–24.

30. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Закон про зброю: європейські реалії та вітчизняні перспективи. *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 27 листоп. 2020 р.). Дніпро : Видавець Біла К. О., 2021. С. 83–87.

31. Коротаєв В. М. Права людини та регулювання збройових відносин: актуальні питання. *Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 25 лют. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 52–55.

32. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Поняття та види академічної експертизи дисертацій. *Інновації молоді в машинобудуванні (Youth Innovations in Mechanical Engineering) : зб. праць Міжнар. наук.-техн. конф. молодих вчених та студентів.* Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. № 3. С. 150–160.

33. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Правовий режим вилученої, добровільно зданої і знайденої зброї. *Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи : зб. тез Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. з нагоди відзначення Дня науки в Україні* (м. Київ, 20 трав. 2021 р.). Київ : ДНДІ МВС України, 2021. С. 393–397.

34. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Право людини на зброю: досвід Європейського Союзу. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Кривий Ріг, 28 трав. 2021 р.). Кривий Ріг : ДЮОІ МВС України, 2021. С. 22–26.

35. Кірін Р. С., Коротаєв В. М. Актуальні проблеми дослідження ракетної зброї країни-агресора. *Правові засоби протидії злочинам проти основ національної безпеки в умовах військової агресії : матеріали круглого столу* (м. Київ 26 трав. 2022 р.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021. С. 77–80.

36. Коротаєв В. М., Кірін Р. С. Особливості проведення експертних досліджень вибуху гіперзвукової аеробалістичної ракети комплексу «Кинджал». *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : зб. матеріалів засідання постійно діючої Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Кропивницький, 24 бер. 2023 р.). Кропивницький : ТОВ «Центрально-Українське видавництво», 2023. С. 280–285.

37. Коротаєв В. М., Кірін Р. С. Кваліфікація воєнних злочинів, пов'язаних із застосуванням ракет Х-31П(ПМ): ідентифікаційні дослідження. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Львів, 03 лист. 2023 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 122–126.

38. Коротаєв В. М. Роль Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України у забезпеченні міжнародної та національної безпеки. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і*

прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2024 р.) : у 2 ч. Ч. I. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. С. 411–414.

39. Коротаєв В. М. Окремі питання правового регулювання діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності. *Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф.* (м. Дніпро, 29 лют. 2024 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. С. 153–161.

40. Коротаєв В. М. Окремі аспекти практики Верховного Суду щодо кримінальних правопорушень, що зумовлені російською агресією проти України. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку : матеріали XLVI Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Копенгаген, Данія, 07 черв. 2024 р.). Копенгаген : ВАДНД, 2024. С. 46–50. DOI : <https://doi.org/10.52058/46>.

АНОТАЦІЯ

Коротаєв В. М. Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України як суб'єкт протидії злочинності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, 2026.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове вирішення наукової проблеми – сформовано цілісну концепцію теоретико-прикладних засад діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності, а також вироблено на цій основі напрями вдосконалення правового забезпечення експертної діяльності в Україні. У результаті дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій.

Описано діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як об'єкта наукового дослідження; визначено методологію дослідження діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності; встановлено особливості нормативно-правового регулювання діяльності Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності, в тому числі в умовах воєнного стану; визначено взаємодію Державного

науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України з іншими суб'єктами протидії злочинності; сформульовано наукові засади управління діяльністю Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії злочинності; вивчено науково-дослідну експертну діяльність у правоохоронних органах зарубіжних країн; сформульовано правові основи генерування е-каталогу фрагментів та уламків ракет за наслідками ідентифікаційних експертних проваджень; охарактеризовано діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії кримінальним правопорушенням, що зумовлені російською агресією проти України; визначено роль Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії загальнокримінальним кримінальним правопорушенням; змодельовано діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України як суб'єкта протидії кримінальним правопорушенням у період післявоєнної відбудови України.

Ключові слова: експертна діяльність, запобігання злочинності, воєнний стан, воєнні злочини, кримінальна відповідальність, правове регулювання, висновок експерта, кримінальне провадження.

SUMMARY

Korotayev V. M. State Scientific Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a subject of combating crime. – On the rights of the manuscript.

Dissertation for the doctor degree of legal sciences in speciality 12.00.08 – criminal law and criminology; criminal executive law. – Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, 2026.

The dissertation provides a theoretical generalization and proposes a new solution to the scientific problem – a holistic concept of the theoretical and applied principles of the activities of the State Scientific Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a subject of combating crime is formed, and the main directions for improving the legal support of expert activity in Ukraine are also developed on this basis. As a result of the study, a number of conclusions, proposals and recommendations are formulated.

The activities of the State Scientific Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as an object of scientific research are described; the methodology for studying the activities of the State Scientific Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a subject of combating crime is defined; the features of the regulatory and legal

regulation of the activities of the State Scientific Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a subject of combating crime are established, including in conditions of martial law; the interaction of the State Scientific Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine with other subjects of combating crime is defined; the scientific principles of managing the activities of the State Scientific Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a subject of combating crime are formulated; scientific research expert activities in law enforcement agencies of foreign countries are studied; the legal foundations of generating an e-catalog of missile fragments and wreckage as a result of identification expert proceedings are formulated; the activities of the State Scientific Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a subject of counteraction to criminal offenses caused by Russian aggression against Ukraine are characterized; the role of the State Scientific Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a subject of counteraction to general criminal offenses is determined; the activities of the State Scientific Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a subject of counteraction to criminal offenses during the post-war reconstruction of Ukraine are modeled.

Keywords: *expert activity, crime prevention, martial law, war crimes, criminal liability, legal regulation, expert opinion, criminal proceedings.*